

Fra »Monsunen«s Besøg paa Ny Hebriderne 1934.

Af Jan Degenkolw.

Vort første Anløbssted var Regeringsbyen Port Vila, hvor den fransk-engelske Fællesregering havde sit Sæde. Byen var kun en Samling smaa Træhuse, mest beboede af Kinesere, Japanere og Annamitter. Med en Tilladelse til at besøge de øvrige Øer styrede vi Nord paa mod Malekula. Denne Ø var den tættest befolkede og den mest uberørte. Høje vulkanske Klipper rejste sig stejlt, kun en smal Kyststrækning var lavere, opbygget af Korall. Overalt dækkedes Øen af frodig Urskov. De dybe Dale, der gennemskar Landet, var de naturlige Færdselsveje, og her slyngede de Indfødtes Stier sig ind i Vildniset, hvor ingen fremmed ustraffet vovede sig ind; kun med en Fører kunde man besøge de Landsbyer, der laa nærmest Kysten.

Det første Sted vi anløb var Port Sandwich, hvor den franske Regeringsemissar boede. Her var ikke meget af den oprindelige Kultur tilbage, idet der laa en katolsk Missionsstation ved Siden af. Vi hentede blot gode Raad om de indfødtes Sindelag, Sæder og Skikke, samt præsenterede vor Tilladelse til at færdes frit paa Øen. Men Befolkningen paa den nordlige Del af Øen var paa det Tidspunkt indviklet i en Krig, hvori der deltog ca. 2000 Mennesker med flere hundrede Geværer paa hvert Parti. Vi fik to indfødte Politisoldater med os som Førere og Bevogtning. De var dog ikke saa paalidelige, at de kunde betroes et Gevær uden under særlig Opsigt, de gik saa nemt af for dem i Utide. Saaledes sikrede sejlede vi til Sydenden af Øen, hvor en polynesiske Handelsmand havde en lille Station paa Øen Le Mau. Han var godt kendt med de indfødte og havde stor Indflydelse paa dem. Vi traf ham imidlertid ikke hjemme og maatte paa egen Haand foretage Ekspeditioner i Land. Lige ved Kysten paa Malekula fandt vi en lille Landsby, hvis Befolkning havde været i Berøring med europæisk Kultur, saa Særpræget var til Dels udvasket, men en Fører til næste Dag fik vi fat i. Turen op til Landsbyen var lang og gik ad Stier, der efter

vore Begreber var temmelig umagelige. Hist og her saa vi smaa Plantager, anlagt hvor Forholdene var gunstige, det var Bananer og Yams. Efterhaanden som vi nærmede os til Byen, saa vi talrige Vexler lavet af Svin. Disse Dyr var de første levende Væsener vi traf paa, fraregnet Myggene. Selve Landsbyen var indhegnet, dels

Fig. 1. Mand ved Slidsetromme. Syd Malckula.

af Hensyn til Svinene, dels af Hensyn til de omboende fjendtlige Stammer. Inden for Hegnet laa Byen, den dækkede et temmelig stort Areal. Yderst laa Husene i en uregelmæssig Kreds, med Dør-aabningerne ind mod Midten, der henlaa som en aaben Plads med Jorden haardt trampet af mange Fødder. Husene havde en rektangulær Grundplan. Væggene var ganske lave, og det høje Aastag gik næsten helt ned til Jorden, Hjørnerne for de smalle Ender var

afrundede, Indgangen, som vendte ud mod Pladsen, var meget lav og førte ind til et Rum forbeholdt Svinene, derefter fulgte det mørke Beboelsesrum, kun oplyst af et ulmende Baal, hvis svidende Røg søgte ud gennem Døren. Her skjulte Kvinderne sig under vort Besøg. Det største Hus var Suquehuset, det hemmelige Mandsselskabs-hus. Det laa lidt for sig selv omgivet af Anefigurer af Træ, Korallen eller Bregnetræ, og talrige hellige Crotonbuske (*Codium Variogatum*) med deres smukke rødbrøgede Blade. Et lavt Bambushegn skilte denne Plads fra den store offentlige. I et Træ var op-hængt en tøndeformet Vidiekurv, der skulde forestille en So, alt levendes Moder, og rundt om den Offergaver, Kokosnødder og Svine-tænder. Midt paa Pladsen stod de store 2—3 m høje Trommer, og ved Siden af dem sad en gammel Mand, utrolig snavset, og rodede med en stor Kniv i et lille Baal. Han saa ikke op og blev roligt siddende, da vi nærmede os og hilste. Det var Høvdingen. Tolken fortalte, hvem vi var, og hvad vi vilde, og som Svar herpaa tog han sin Kridtpibe frem. Vi skyndte os at fylde den med den særlig for Indfødte præparerede Tobak, og saa tændte han den sindigt med en Grenstump fra Baalet, og endelig kunde vi begynde at tale om Forretninger. Han gik langsomt hen til Trommerne, og gav sig til at banke Signaler til de i Marken arbejdende Mænd om at komme hjem. Samtidig lagde jeg Mærke til nogle Kvinder, der nysgerig stak Hovederne ud af Husene, for dog lynsnart at forsvinde, naar de saa, jeg havde lagt Mærke til dem. Vi kom saa, paa Opfordring, ind i Suquehuset. Herinde fandt vi de Redskaber vi søgte; Buer, Pile, Svineofferkøller, Krigskøller og Stenøkser sad stukket ind i Taget under Spærene. I Krogen laa Dansemasker indpakket i Palmeblade. Mest interesserede vi os for Djævnfløjterne, hule Træstykker lukket for den ene Ende, der brugtes som Resonansbund for en umelodisk Tuden i et Bambusrør. Der var mange Størrelser, saa man kunde frembringe høje og lave Toner. Da det kun var Mænd tilladt at betrede Huset, formodes Kvinderne at sidde udenfor og tro, at „Djævnfløjternes“ Larm er onde Aanders Hysten. Vi købte saa meget vi kunde faa af disse Ting, men ikke nær alt var til Salg. Glasperler, Lommespejle, Tobak og 1 sh Stykker var Betalingsmidler. Kun Mønter toges i Bytte, ikke Sedler, dem kendte de ikke. Belæst med Bytte begav vi os paa Tilbagevejen fulgt paa Vej af flere Bærere fra Byen. Vi skulde senere opdage, at det var en lille fattig Landsby, vi havde besøgt. Men dette første Møde med de uberørte „Vilde“ havde dog gjort et dybt Indtryk paa os.

Vort næste Besøg gjaldt en By Sydvest for Le Mau nær ved Kysten. Ogsaa hertil var Stierne i en yderst daarlig Forfatning. Byen

bestod egentlig af to Dele, en kristen og en hedensk. Vi kom først til den kristne Del. Den eneste Forskel var den, at her bar Beboerne nogle snavsede Klædningsstykker, Kvindernes Stilling var lidt mere fri, og der fandtes en Skole i Stedet for Suquehuset. Vi traf paa enkelte Dværgfolk her, antagelig Bjergboere og Landets oprindelige Befolkning. Nogle faa Skridt derfra laa den hedenske Bydel. Ogsaa her sporedes Europæernes Indflydelse, idet Kvinderne ikke var slet saa sky. Vi fik ved Ankomsten en stor Yamsrod overrakt som Vel-

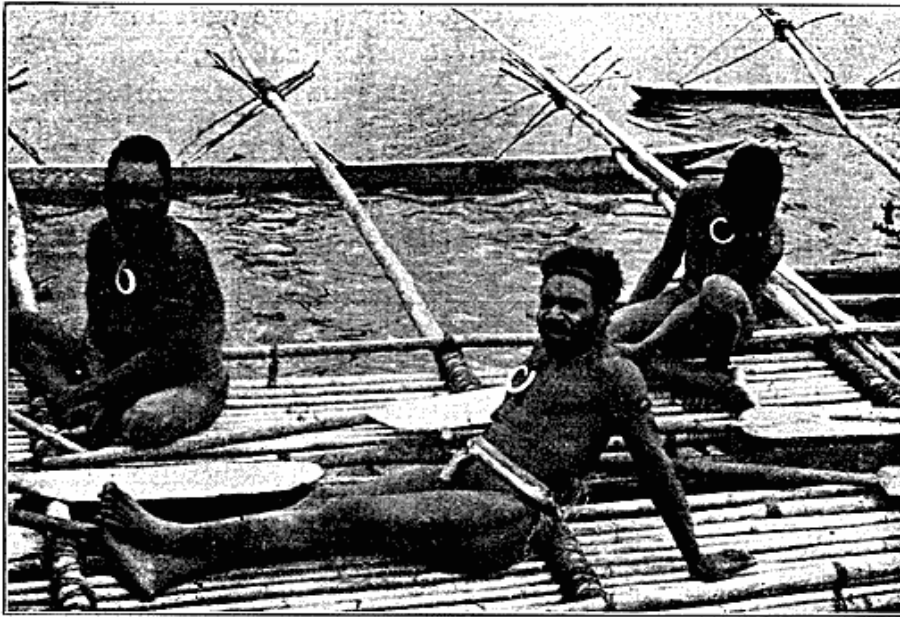

Fig. 2. To Mænd fra Toman i Udliggerkanoer.

komstgave. Af vor Fører afleveredes den imidlertid til an anden Mand, for saa, saa vidt jeg kunde regne ud, at gaa fra Haand til Haand i Byen efter et bestemt System og ende hos Giveren, Høvdingen. Sproget, vi her benyttede os af, var Pidgin-Engelsk, bragt hertil i forrige Aarhundrede af japanske Trepangfiskere og med Begærlighed optaget af de Indfødte. Thi alene paa Malekula benyttedes der flere forskellige Sprog, saaledes at den ene Landsbys Befolkning ikke kunde gøre sig forstaaelig for den anden. For at hjælpe sig herud over byttede man Drengene paa en halv Snes Aar med andre fra de omliggende Landsbyer. Naar disse Drengene saa havde lært det fremmede Sprog, vendte de hjem igen for senere at fungere som Tolke. Nu er Pidgin-Engelsk et Fællessprog. Vi fik i denne Landsby et noget ringere Udbytte af vor Handel og vendte efter en besværlig Vandring i Mørke tilbage.

Næste Dag sejlede vi til en lille Bugt indenfor Øen Toman, hvor den polynesiske Handelsmand Rau havde sit Skib paa Land. Rau fortalte os meget om de Indfødtes Sindelag. De var krigerske og vilde, men besad mange gode Egenskaber. Man kunde fuldt ud stole paa deres Ord. Deres Tømmelfingeraftryk gjaldt som Underskrift, selv om det var blevet dem afløkket paa uheldig Vis i Fuldskab f. Eks. Tyveri er en stor Synd, saa Rau havde ofte sin Pengekasse staaende uafloaset og ubevogtet midt i det lille Telt, som var hans Opholdssted, uden at der blev taget noget. De var gæstfri, saalænge man respekterede deres Love og Taburegler. Ingen hvid Mand maatte tage Ild fra deres Baal, plukke af Crotonbuskene eller uopfordret gaa ind i Suquehusene. De sorte langbørstede Svin, som vrimlede overalt, var hellige, og tillige en Værdimaaler. Ornerne fik som Pattegrise Hjørnetænderne i Overmundens slaet ud, saaledes at Undermundens tilsvarende Tænder ikke slides, men groede ud til en Spiral. Jo større disse Tænder blev, jo værdifuldere var Svinet. Til sidst kunde Dyret ikke æde selv, men maatte mades. Nu vises det ogsaa frem af den stolte Ejermand, og dets Værdi i levende Stand var 10—20 £. Man kunde købe slagtede Svin til helt anderledes Priser, ca. 5 sh. For de hellige levende Svin køber man sig en Kone. Prisen var fra 6—20 Stykker efter Konens og Svinens Værdi. Højere Grader i Suqueselskabet betales ligeledes med Svin og derpaa følgende Ofring og Fortæring. Tænderne ophængtes i Træerne ved Anebillederne, eller brugtes til Smykker.

Vort første Maal var Byen lige ved Kysten ganske nær vor Ankerplads. Det viste sig at være en stor By med mange Huse, og en Gruppe bestaaende af flere Trommer paa Pladsen. Ved Suquehuset var der en Offerplads indkranset af Koralkblokke og Sten, hvorefter mange øjensynligt var Phallossten. Suquehuset, vi kom ind i, var større end de foregaaende vi havde set, og det vendte Aabningen ud mod Pladsen. Et ydre Rum var skilt fra det inderste helligste ved en $\frac{3}{4}$ m høj Halvvæg af Bambus. Gamle Ildsteder talte om Tilberedelser af de ofrede Svin, ligesom de talrige, ofte smukt udskaarne, Offerkøller, der sad stukket ind under Spærene. Buer af lyst Træ, men brunet i Røg over Baal og poleret blanke i Fedt og Koraltøv, sad Side om Side med Pile til Krig og Jagt. De første havde Od af Ben, sommetider Menneskeben, inficeret med Liggift og Tetanus Bacterier. De sidste var forsynet med en svær Dup af Jerntæ, der ved Slaget bedøver Duen, saaledes at Pil og Fugl falder til Jorden. En Pil med Od vilde blive siddende i Fuglen, saa begge Dele muligvis blev hængende i Grenene. Spindelvævshuer,

som bruges til Dekoration af Dansemasker, kom frem, sodede og tilrøgede.

Skrævede man over Bambusvæggen, kom man ind i det helligste Rum, hvor Forfædrenes præparerede Hoveder grinede en i Møde. Hovedskallerne af de døde Mænd opgraves nemlig og forsynes med en Maske af Ler og Spindelvæv, ofte af en ikke ringe Lighed med den afdøde. Det hele bemales til Slut. Flere af Hovederne bar tydelige Spor af at have været indsnøret. Langskallethed anses for smukt, og derfor lægges et Bind stramt om Baghovedet paa Spædbørn. Af Høvdinge laves en hel Figur af Bambus og Bananblade, der beklædes med Ler og Spindelvæv og males. Det præparerede Hoved anbringes saa paa Halsen, og der gives ham et Konkyliehorn i Haanden, ligesom han forsynes med Armbaad af Svine-tænder og Skildpadde. Hele Kunstværket stilles saa op ad en af Husstolperne for at samle Støv i en utrolig Grad. Det lykkedes os at erhverve flere Hoveder og en Høvdingefigur, og yderst tilfredse begav vi os paa Tilbagevejen, fulgt af en stor Flok Mænd og Drenge, der liggede Tobak og Tændstikker. Kvinderne havde vi næppe set. Senere paa Dagen, da vi gik gennem Skoven, der omgav Byen, vendte vi os pludselig om og hørte en Raslen i Buskene. Det var Kvinder, der hovedkulds søgte Skjul i Krattet. De var paa Vej til Markarbejdet.

Vort næste Maal var en By Øst for denne; paa Vejen passerede vi en mindre Missionsby. Landsbyen vi kom til lignede de andre vi havde set, og vi fik her af nye Ting kun en i Korall udhugget Gudefigur. Den var ret ny og raat udført, og havde ikke vist sig særlig virksom, saa vi fik Lov at købe den for en Skjorte. Høvdingen saa lidt paa Skjorten, iførte sig den saa og søgte længe forgæves at binde den mellem Benene, men da det ikke vilde lykkes ham, byttede han den bort i Missionsbyen.

Den lille Ø Toman var ret tæt befolket, saa vi sejlede derned en Dag. Der var 5 Byer, og man gik fra den ene til den anden langs gamle Gærder af Korall. I Suquehuset i en af Byerne var Mændene ved at tilberede et slagtet Svin, det stegtes i en Kogebrube, hvor det lagdes ned indsvøbt i Bananblade paa glødende Sten. Derefter hældes Saltvand over, og det hele dækkes med grønne Blade og „dampkoger“, til Kødet er mørt. Vi fik her i Suquehuset et Apparat, der brugtes til at samle Edderkoppespind med; det bestod af en Bambuspind, der var halvt flækket og spilet ud til en Trekant med en Træpind. Alt hvad vi købte blev omhyggeligt indpakket og bragt ud af Landsbyen uden at Kvinderne saa det, der var jo Ting, som ingen Kvinde maatte se. Vort lille Optog tiltog efter-

haanden som vi naaede frem, idet vi hvert Sted vi passerede fik en Yamsrod som Gave, og Overbringeren sluttede sig til Toget. I den sidste By, vi kom til, var der ingen hjemme, men i Udkanten fandt vi tre Smaadrenge i Færd med at riste Kødet af Bananer puttet ind i grøn Bambus, en aabenbart eftertragtet Ret.

Overalt i de ikke kristne Landsbyer var Klædedragten yderst ringe. Den bestod for Mændenes Vedkommende af et ca. 10 cm bredt Barkbælte og et Penisfutteral, lavet af Bladene af en bestemt Art Banan. Enden af Futteralet blev saa stukket ind under Bæltet. Af Smykker bar de Armbaand af Skildpadde, Svinetænder og flettede Ringe, der tjente som Opbevaringssted for Piberne. I Haaret havde de ved særlige Lejligheder en Dusk Hanefjer. Ansigtet bemaltes med Jordfarver, og Ørerne prydedes med Sneglehuse eller Ringe af Skildpadde.

Kvindernes Klædedragt bestod af et flettet Lændeklæde, der hang noget ned bagtil. Ofte var det farvet i smukke Mønstre med et rød-violet Farvestof, udvundet af Mangrovetræet. De bar lignende Smykker som Mændene, men ikke Fjerdusken, da de bar Haaret ganske kort. Det blev ofte behandlet med Koralkalk i brændt Tilstand, som afblegede det. Børnene gik nøgne. Spædbørn anbragtes i et Klæde paa Ryggen.

Vi forlod saa Malekula efter at have landsat Politisoldaterne i Port Sandwich, og styrede ud i en mørk Nat med en af Ambryms lysende Vulkaner som Fyr. Paa Nordsiden af Øen ankrede vi op i en lille Bugt, og næste Dag gik det ad stejle Stier op til Byerne, der fra Kysten kun kunde kendes paa de svage Røgsøjler, der steg op af det grønne Bladhav. Ambryns adskiller sig ikke meget fra Malekula i Kultur. Landsbyerne dækkede et større Areal og var mere uregelmæssigt anbragt i Trappeform paa Grund af det ujævne Terræn. Husene var mindre og uden de afrundede Hjørner, og med højere Ydervægge. Trommerne, Tabu'erne, bar overalt som paa Malekula et udskaaret Mandshoved, men her paa Ambryns havde de større Næse og fremstaaende Hage, hvad der antagelig ligger i, at der her er flere Mennesker af Papuatypen. Vi byttede os flere Ting til, særlig en Lerpotte havde vor Interesse. De blev lavet paa Vestkysten af Øen Espirito Santo, og var en stor Handelsvare overalt i Ny Hebriderne. Bjergboerne hentede Saltvand, der brugtes som Krydderi, i tykke Bambusrør, hvor Leddet var Bund i „Spanden“. Overalt kom de og vilde sælge Bambusfløjter, smukt dekorerede med indbrændte Mønstre. Som Kuriosum købte vi en „Hyldebøsse“, der skød med nogle smaa haarde Figen.

Mændene bar ofte Skæg, der gav dem en vis Lighed med de gamle

Assyrere. De var fine og slanke af Legemsbygning. Klædedragten var den samme, blot brugtes et Penisfuttal af en lille flettet Maatte, der som Lerkarrene var importeret. Kraftig Bemaling i rødt og sort brugtes ogsaa til Hverdag. De saaes ofte bevæbnede med Bue og Pil eller en Kølle, der samtidig tjente som Stok. Enkelte havde Geværer. Kvinderne bar Græsskørter, Straa bundet til en Snor. De bandt det ene uden paa det andet, til Tider en Snes Stykker, saa det stod brusende om Hofterne. Det yderste kunde være farvet rød-violet i Mangrovefarve. Haaret bar de tæt afskaaret i

Fig. 3. Kvinder fra det indre Ambrym.

Modsatning til Mændene. Det farvedes lyst med en Blanding af brændt Kalk og Citron, der desuden havde den Egenskab at udrydde „Beboere“, som alle havde i Overflod.

Vi var saa heldige en Aften at overvære en Dans, der afholdtes i Anledning af tre Drenges Omskærelse og paafølgende Optagelse i Suqueselskabet. Vi kom dertil ad de sædvanlige ubanede Stier, medens Mørket var ved at sænke sig over Skoven. Vi gik vild trods en Fører, men traf heldigvis paa en lille Bebyggelse, hvor de eneste Mennesker, et Par ældgamle Mænd, forklarede os Vejen. Resten var til Dansen. Efterhaanden som vi nærmede os, hørte vi en monoton Brusen af Stemmer, nu og da afbrudt af vilde Raab og Skrig. Endelig var vi der. En aaben Plads bredte sig i den dunkle Belysning for vore Øjne. Her mellem enkeltstaaende Kokospalmer var 2-300 Mennesker samlede. Alle Stammer fra Omegnen var indbudt, ogsaa de vilde Indlandsstammer, der endnu er Menneskeædere. Ingen Vaaben maa medbringes, hvad der var meget heldigt for os. Thi en

af Stammerne var kommet for sent, saa Festen allerede var begyndt. De folte sig yderst krænkede, og der havde været et større Skænderi, men alt blev jævnet ad fredelig Vej, og nu gik Dansen, medens tunge Regnskyer samlede sig paa Himlen og skjulte det røde Skær fra Vulkanen. Dansen var ledsaget af Sange, der efter Sigende ikke var for høviske Øren. Af og til afbrødes den af vilde Hyl og Duk-duk Raab. Hver Landsby lod efter Tur deres Forsanger istemme en Sang, hvortil alle sang Omkvædet. Ved hver Sangs Begyndelse sprængtes en opblæst Svineblære med et højt Knald. Yderst stod en Kreds af Kvinder med mange Skorter struttende om Hofterne og Hovedet bemalet med røde og hvide Ringe, som bar de en Hue. De havde en afbarket Gren i Haanden. Deres Bevægelser var, som tørrede de ustandselig Fødderne i en usynlig Maatte; samtidig svang de Grenen fra Side til Side, dens Spids var boret ned i Jorden. Indenfor denne Kreds var en aaben Ring, hvor et Optog af ældre Mænd, pyntede med hvide Hanefjer i Haaret og vellugtende Urter stukket i Armbaandene og Bæltet, af og til bevægede sig rundt med krumme Knæ og slæbende Skridt. De bar Crotongrene og Løv samt Stænger med en fastbundet opblæst Svineblære. Inderst befandt sig en tæl Klynge af Mænd og Drengene, der sang, hoppede og sprang i vild Ekstase. Jeg husker særlig en halvvoksen Fyr, der klamrede sig med begge Arme til en Palmestamme og uafbrudt hoppede med samlede Ben, medens han hev efter Vejret af Anstrengelse. En Indfødt kom og tog mig i Haanden, og uden at sige et Ord ledede han mig hele Kredsen rundt. Et besynderligt Syn var det, men det gjorde et dybt Indtryk, selv om det maaske kan se latterligt ud i vore Øjne, denne rasende Hoppen og Skrigen. Af og til listede en af Deltagerne sig ud af Kredsen og kastede sig paa Jorden, aldeles udmattet, men kun for at tage fat igen efter nogle Minutters Pavse.

Drengene, for hvem Festen blev givet, befandt sig i et mørkt Hus; først ved Solopgang fandt Omskærelsen Sted. Ti Dage skulde de være der i Hytten og undervises af de gamle. Saa afholdtes en ny Dans. Ved begge Fester spiser Deltagerne Svinekød.

Dagen efter saa vi nogle Deltagere, der knapt kunde rejse sig op, saa trætte var de efter Nattens Anstrengelser. De fortalte med et træt Smil, at de havde danset for meget.